"HERINNERINGEN AAN 'RUBROECK' en 'ZANDBERGEN'.

Lezingen houden over historische onderwerpen is niet mijn dagelijks werk, maar toen An, onze voorzitster, mij vroeg iets van mijn herinneringen rond het vroegere "Rubroeck" en "Zandbergen" op deze dag aan u te vertellen, vond ik het eigenlijk heel euk om dat te doen.

Maar toen ik begon wat op te schrijven dacht ik opeens:
"Waar ben ik aan begonnen!?
Ik weet niks; ik heb veel herinneringen,
maar vinden de hier-aanwezigen dat ook leuk?!"

De Chinezen hebben een mooi gezegde
"Elke reis begint met een eerste stap"
Daar gaat-ie dan .....

Het zijn geen historische feiten, maar verhalen, die historisch zijn.
Voor de historische feiten zelf verwijs ik naar het boek van de Heer Schaftenaar "Naarden in vogelvlucht".

Grof ingedeeld bestaat mijn verhaal uit drie gedeelten:

1. - een schets van de omgeving
2 -. het karakter van de omgeving
3. - een sfeertekening over die omgeving, o.a. met enige persoonlijke herinneringen.

1.
De omgeving hier, in de dertiger - en veertiger-jaren, was een aaneenschakeling van buitenplaatsen en landerijen: prachtig en afwisselend en ook nu nog steeds heel mooi.
"Rubroeck" en Zandbergen" bevonden zich tussen en bij die landgoederen, zoals "de Bongerd", "Jan Tabak" , "den Hul", "Casa Cara", "Rusthoek", waarachter de melkfabriek aan de Godelindeweg, de kwekerijen (o.a. de zeer bekende rozen- en vruchtbomen-kwekerijen van G.A. van Rossem (met een "e") met later predikaat "Koninklijk; "Bosch van Bredius" enz.;
Je kon als je ergens naar toe wilde van en via het ene landgoed naar het andere lopen; allemaal wel familie of bekenden.
Een beetje een gekke vergelijking, maar je hoorde een beetje bij die grond net als de planten.

2.
Het karakter, als je het zo zou willen noemen, werd voor een belangrijk deel bepaald door de afzanding.
Het zand werd afgegraven, werd met schuiten over de zanderij-sloten weggevoerd, veelal naar Amsterdam voor de bouw. Als je daar nu over nadenkt, kom je onder de indruk van het enorme werk, dat er toen verzet is:
honderden hectaren met mankracht, kruiwagens, schepen (tjalken onder zeil) afgezand .....
geen tractoren toen, geen bulldozers ....

De grond-verschillen zijn, ook nu nog, duidelijk te zien in de afwisseling:
afgezande gronden naast de oorspronkelijke hoge gronden.
Denk maar aan "Flevorama": hoog, en weiland naast de Bollelaan in de diepte;
"Kommerrust": hoog en weilanden in de diepte.

Er waren op die gronden - en er zijn er nòg - vele kwekerijen - ook groenten.
Je leerde het op school als karakteristiek voor die streek.
Prima grond.
Als je een gaatje graaft zit je in het grondwater.
Beregenings-installaties kende men nog niet.
Het grondwater ondervond en ondervindt invloed van de hogere gronden, van Amersfoort af.

Oom Henk Kuhn waarschuwde al tijdig bij de aanleg van de sportvelden bij Naarden, dat ze veel te nat zouden worden.
De tijd gaf hem gelijk:
later heeft men alle velden volledig van drainage moeten voorzien.

Nu dan "Klein Rubroeck" en "Zandbergen".

In de omgeving van Rotterdam was een "Rubroeck".
Pak weg 25 jaar geleden was er nog een "Rubroeckstraat" daar.

Grootvader van Dorp kwam o.a. daarvandaan en had met grootmoeder (geboren Holzman) aan de Amersfoortsestraatweg, zo ongeveer pal tegenover nu: "garage van Asselt", een klein houten zomerhuis.
Dat heette: "Klein Rubroeck" en werd met de vacanties bewoond.
Zij kwamen dan uit Amsterdam vanaf het huis aan de Herengracht nr 170 (van Bartholdi).
Later werd besloten definitief buiten te gaan wonen, waartoe in 1910 het grote "Klein Rubroeck" werd gebouwd.
De sloot is er nog, waar de zandschepen afvoeren.

Mijn grootvader zei:
"Dat huis is eigenlijk gebouwd rondom de meubels van ons huis op de Herengracht".
Nu is het een appartementen-gebouw geworden met service-flats.
Het heet: "Bosch van Bredius".
Een toepasselijke naam, waar we nog even aan moeten wennen.
De plek met de prachtige tuin en de sloot eromheen, is voor ons verbonden met de naam "Rubroeck".
Maar gelukkig - iets gewijzigd bestaat de naam nog.
Mijn zuster en zwager, die in Wassenaar wonen, hebben hun huis "Nieuw Rubroeck" genoemd.

Om op de herinneringen en de historie terug te komen: mijn grootvader overleed in 1914; mijn grootmoeder in 1935.
In dat jaar besloten haar "kinderen": oom Boy van Dorp en tante Harry Rueb-van Dorp en mijn moeder Baldine Kolff-van Dorphet huis aan te houden, vooral voor vacanties.

Toen kwam de oorlog.
In Mei '40 werd Rotterdam gebombardeerd;
de Westerstraat, waar wij woonden, ook.
We zaten op de trap, terwijl de bommen vlak bij ons insloegen.
We mochten overleven, maar ons huis was door het bombardement onbewoonbaar geworden;
het is later ook afgebroken.
Maar "Rubroeck" was er en als familie Kolff kwamen wij daar terecht.

Zoals gezegd:
het was een prachthuis met een heerlijke tuin:
we teelden er groente, hielden er kippen, een geit, poezen, honden, konijnen .....
voor ons een bijna - droomtoestand.

"Zandbergen" is ouder.
Alle historische gegevens daarvan staan o.a. mooi vermeld in het boek van Henk Schaftenaar:
"Naarden in vogelvlucht".
Over "Zandbergen" dit:
eind 1800 werd het gebouwd;
er achter was tot 1930 de boerderij.
Wij hebben de tijd mogen meemaken van oom Henk Kuhn en tante Netje, overgrootouders van de, hier aanwezige, H. W. Kuhn.

Door de oorlogsjaren, de oorlogsomstandigheden, de omstandigheden daarna, heb ik heel veel in de tuin gewerkt.,
In die jaren werkten heel veel Huizers op de kwekerijen, de buitenplaatsen en bij Kuhn en Co (zaad-veredelings-bedrijf).
Joost Dudok van Heel kan daarvan veel vertellen:"Kuhn en Co" : de naam zegt het al: "Kuhn en Co, opgericht door J.P. Dudok van Heel en oom Henk Kuhn.
Oom Henk Kuhn was, zoals mijn moeder zei:"een autodidact".
Hij wist van veel dingen veel.
In de oorlog bij onze ouders op bezoek, vertelde hij van alles op het gebied van land-en tuinbouw, de streek en de mensen, lange avonden.
Het interesseerde mij geweldig.
Van hem en de Huizers, soms Blaricummers, heb ik het handwerk geleerd, bijv. maaien met de zeis.
Ook herinner ik me een grappige anecdote uit die tijd over oom Henk kuhn en een en een Blaricummer, die hij kende.
De Blaricummer had een tijd in het gevang gezeten.
Oom Henk wist dat.
Die kwam hem ergens tegen en maakte een praatje.
"Hoe is dat nou in zo'n gevangenis?" vroeg oom Henk hem.
"Je magge d'r niks ....." was het antwoord.

En een andere anecdote ging over oom Henk zelf.
Hij was al op leeftijd gekomen.
Nu was het iemand anders, die hèm ontmoette en hem vroeg hoe het ging.
"O, goed" zei oom Henk.
"Jou moeten ze doodsláán! ", zei de Huizer.

Verhalen rondom "Rubroeck en Zandbergen" uit die tijd.
De huizen kun je immers niet los zien van de mensen, die daar werkten.
Ze geven de sfeer aan van het wonen en werken op en in eigen grond.
Hùn grond was het - zo voelden een Gerrit, een Bos, een Willem het aan, de grond, waarin zij werkten.
De verhoudingen van toen, anders dan nu.
Nu gaat men tamelijk vrij met elkaar om.
Vóórnamen zijn tegenwoordig doodgewoon en alom in gebruik.
Toen niet.
Toch was het op een bepaalde manier gemoedelijk, vertrouwd.
Bosch, onze tuinbaas, zei, als hij de banden van de fiets van mijn moeder had opgepompt:
"Pas op je beentjes, keind!"
Als ik met hem aan de straatkant werkte en de motorwagen van de " Gooise Tramweg Maatschappij" kwam langs, dan zei hij:
"Gijs, even een stapje achteruit, je weet maar nooit ....!"
Later in de oorlog was het weer de "Gooise moordenaar" met de stoomlocomotief.

Waar wij stonden - aan de straatkant dus - dat noemden wij "de oude tuin", het gedeelte van het eerste,oude kleine huis, het "Klein Rubroeck", waar ik al over sprak.

De lindebomen van vroeger, met hun bolvormige gekroonde voeten, staan er nu nog.
De toen nieuwe tuin, zoals het gedeelte heet, waar het grote "Klein Rubroeck" stond, had een Franse aanleg met strakke lanen en vakken met rozen.Toch was het een mooie tuin met ruimte.
Grootmoeder hield van de tuin.Ze overlegde graag met de tuinbaas.
Ook was zij gastvrij.
En zeker niet iemand, die van een keurslijf hield .Origineel en met veel humor.
Grootvader hebben wij helaas niet gekend.
Maar grootmoeder wel en van haar zijn er ook nog verhalen in omloop.
Zo kwam zij eens bij ons in Rotterdam logeren en probeerde daar handschoenen te kopen.
Ze pasten niet goed. De juffrouw gaf zich veel moeite, maar zij had geen geduld:
"Ach juffrouw, ik knip die vingers er wel af"
Hetr was immers voor de tuin ....

"Klein Rubroeck" , dikwijls "Rubroeck" genaamd, was ontworpen door de architect Ruter.
De stijl is nog te zien in "Huizerend", waar Lou v.d. Wall Bake woont.
En in Laren is is er ook nog zo'n huis te zien, o.a. bij de Hertenkamp.

Om bij "Rubroeck terug te komen:
mooie grote ramen en van alle kanten mooi om te zien;.
het gezicht naar de straatkant is duidelijk de voorkant; maar ook de zijkant is mooi, de ingang met de lantaarns (nog van de Herengracht) bij de voordeur
Die zijn nu nog te zien bij Lou op Huizerend.

Het huis met veel ramen had veel licht, was open en gastvrij.
Licht, open en gastvrij gebleven.... tot aan de sloop.....

De oorlog speelde zijn spel ..
Rotterdammer in hart en nieren, - net gepensionneerd - kwam mijn vader noodgedwongen in "Rubroeck" te wonen.
Hij vond het een enorme overgang.
Maar het gastvrije van het huis heeft hem en ons allen altijd aangesproken.
Hele families kwamen er en hebben ervan genoten.
Iets byzonders was ook de keuken.
Een groot houten plankier in het midden; daar middenop de tafel met de koffiepot erop; alle leveranciers en de postbode wisten hun route wel zo aan te passen, dat ze tegelijkertijd gezellig om tafel geschaard van een dampende kop koffie en een stuk koek konden genieten, hartelijk en warm verzorgd door het personeel.
Mijn moeder was er nooit bij, maar maakte het mogelijk en genoot ervan in gedachten in haar eigen mooie en gezellige kamers..
Aan logé's was er uiteraard ook nooit gebrek evenmin als aan lunch- of eetgasten.
Henriette Egter kan van dit alles meer vertellen.

Tot slot een anecdote:
Bosch, onze tuinbaas, van wie mijn moeder altijd zei:"Bosch is een heer", Bosch en wij beleefden het einde van Wereldoorlog II.
Bosch wàs een heer, een persoonlijkheid.
Op Zondag droeg hij op z'n Huizers een zijden pet.
Hij woonde ook in Huizen.
Na de oorlog kwam hij het hele eind van Huizen naar ons toe, lopend.
Fietsen kon allang niet meer, tenzij op houten banden.
Soms kon hij meerijden met de molenaar met paard en wagen..
Naast "Rubroeck" lag het grote huis "den Hul".
Daar lagen Canadezen.
Het bord met het Canadese embleem heb ik nog.
Op een bepaalde ochtend zouden de Canadezen naast ons hoog bezoek krijgen..
Aan beide zijden van het laantje naast ons huis een Canadees op wacht,
koppels gepoetst. Dat was voor die dag zo. Anders natuurlijk niet.

De molenaar met wie Bosch mee mocht rijden, hield stil bij het laantje.
Bosch stapt van de wagen, ziet de Canadezen. Mannen, die vermoedelijk tot Nederland toe gevochten hadden - ver van huis ...

Bosch, totaal niet uit zijn evenwicht, loopt naar de ingang van het laantje en zegt op z'n Huizers:
"Goeie morgen, keier!"
en gaat door het laantje naar "Rubroeck" .....

Gijs Kolff, Naarden, 9 September 2000.